

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm XIX. Exhibita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

reuocatio prioris commissionis expressa, præsumendum fuisse, quòd per subreptionem vel obliuionem rescriptum emanasset, argum. c. ad hoc, 12. de sententiâ excommunicationis.

CAPITVLVM XIX.

Exhibita.

PARAPHRASIS.

Rabanus electus erat in Episcopum Vindunensem, huic electioni se opposcentes Archidiaconus & alij, impetrarunt literas papales ad Episcopum Parisiensem & coiudices sub eâ formâ, vt vocatis vocandis, super propositis & alijs, quæ negotium concernunt, inquirerent veritatem, cum autem coram his Iudicibus electis obijceret aduersarijs partim conspirationem aduersus se, partim excommunicationem, offerens se ad exceptiones has probandum, iudices interlocuti sunt, quòd de his obiectis & negotio principali simul inquirere vellent, ideòque quasi non Iudices, sed inquisitores constituti essent, volebant exceptiones admittere, sed super exceptionibus & negotio principali pariter procedere cogitantes, lite etiam super negotio principali non contestata, procedebant ad testium receptionem iuris ordinem peruertentes: quamobrem electus appellauit ad Honorium III. quialijs à se delegatis iudicibus scribit ac mandat, cum causa illa prioribus iudicibus non per modum inquisitionis, sed judicialis processus commissa fuerit, ideò si constiterit ob dicta grauamina, vel vnum eorum, appellatum fuisse, vt in irritum reuocentur, quæ post appellationem attentata sunt, ac postea secundum priorum literarum tenorem, vti iustum fuerit, procedant.

SVMMARIVM.

1. Iudex procedere potest duplici modo: ex mero officio, vel ad instantiam alterius

impetrantis, aut prosequi volentis inquisitionem, qui succedit loco accusatoris. Si hoc secundo modo, obseruandus est processus iudicialis: si primo, iudex statim procedit ad productionem testium seu super iudicijs, seu super ipso crimine.

2. Qui conspirant ad aliquem persecutum, vt tanquam inimici, ab accusatione repellendi sunt.
3. Appellatiui locus est, etiam si sententia iudicis ipse in irrita sit.

PRo intellectu huius capituli aduertit ex Durando in speculo lib. 3. p. 1. tit. de inquisit. §. 1. n. 10. & §. 3. quòd Iudex duobus modis procedere possit, v. g. de electo, num ob crimen repellendus sit. Primò, ex mero officio, excitatus nimirum publicâ famâ, quæ & clamorosa populi insinuatō vocatur in inquisitionis, 29. §. 3. de Inquisit. Secundò, si aliquis impetret, aut prosequi velit inquisitionem, & iste succedit loco accusatoris, sicuti notauit Clarus q. 10. quamobrem libellum offerre debet, & litem contestari, atque vno verbo iudicialis processus obseruandus est, saltem spectato antiquo iure. Iure autem nouo Clement. 1. hoc tit. si contra electionem aliquis opponat se, de plano, & sine figurâ iudicij procedendum est. Possunt etiam exceptiones opponi querelanti, seu promouenti inquisitionem, vt quòd sit excommunicatus, infamis, ita vt prius de exceptionibus his cognoscendum sit, quàm ad causam principalem deueniatur, sicuti hic Innocentius monet. Verùm si Iudex ex mero officio, & à nullâ priuatâ personâ motus procedat, tum ijs, quæ dixi, locus esse non potest, sed statim Iudex procedet ad productionem testium seu super iudicijs, videlicet infamiâ, si citatus neget se infamatum, vel super ipso crimine.

Iudices itaque in casu huius capituli existimantes sibi ex mero officio inquirendum esse de electo, neque iudicialium ordinem obseruare, neque exceptiones contra opposcentes se, seu querulantes admittere volebant, quâ in re grauius errarunt, quia ex formâ rescripti Apostolici colligere poterant,

ant, illud emanasse ad instantiam Archidiaconi & Canonicorum; neque enim dubitandum fuisset, talem formam, qualem Durandus describit cit. n. 10. cum ad Sedem Apostolicam N. & N. accederent, & de electo enormia narrarent, non potuimus ea dissimulare, præterire, ideoque mandamus, &c. Secundò, quia inserta fuit clausula, *vocatjs vocandis*, quæ clausula iudicium ordinem requirit, aded vt si executor eà adiecta datus sit, censi debet mixtum, qui cum causæ cognitione seu iudicis officium assumendo procedit, vt docet Abbas n. 6. hic.

NOTANDVM I. Qui conspirarunt inter se ad aliquem persequendum, ij tanquam inimici, ab accusatione repellendi sunt, idq; maximè verum est, si conspiratio ad persequendum fiat absolutè ac generatim, alioquin verò, si fiat in certæ causæ y. g. vt electi confirmatio propter crimina impediatur, vt Prælati ob dilapidationem deponatur, non obstat conspiratio, si rationabili causâ nitatur, cum vitiosa non sit secundum Gloss. in c. sanè, 15. ver. discesserunt, causa 16. q. 7.

NOTANDVM II. Appellationi locus etiam est, si sententia iudicis ipso iure irrita sit. teste Imolà hic. n. 19. Est enim grauamen magnum, saltem de factò, quòd Iudex talem sententiam proferat, quam neis prosequatur, pars litigans iure prouocat ad Iudicem superiorem. Et hoc casu sufficit alterutrum probare, vel quòd sententia nulla fuerit, vel quòd expeditius ab eà appellatum fuisset, nam in vtroque casu, quæ vi eius sententiæ facta sunt, in irritum reuocari debent. Quà de re Bartolus in l. si expressim 19. ff. de appellat. Verùm in nostro casu plura grauamina illata sunt, videlicet, quia contra mandati formam processum est per modum meræ inquisitionis; imò ita procedendum esse inter, locutoria sententià decisum; deinde quòd exceptiones obiectæ cõtra aduersarios prius discussæ non fuerint, quàm super principali negotio cognosceretur, denique quòd testes super principali recepti sint ante litis contestationem, quod iure antiquo fieri non poterat. Quare cum super his grauaminibus appellatio interposita fuerit, rectè Papa re-

spondit, si vel vnum eorum probatum fuerit, appellationem iustam censi, & attentata post eam pro irritis habenda esse.

CAPITVLVM XX.

Venerabilis.

PARAPHRASIS.

Inter Archiepiscopum Rauennatensem & Communitatem quãdam coram delegato Papæ lis agitata erat, quam Communitas cauillationibus ac subterfugijs vsque ad triennium protrahebat, postea verò coram delegato respondere recusabat, eò quod per biennij lapsum instantia iudicij perempta fuerit. Hoc inrellecto Honorius III mandat, vt non obstante hac exceptione in negotio secundum formam commissionis procedatur.

SUMMARIVM.

1. *Cæsarea lege statutum, vt lis criminalis biennio, civilis autem triennio finiatur, numerando hoc tempus à litis contestatione. Excipiuntur tamen causa fiscales, vel qua ad publicas exactiones, vel tributa pertinent.*
2. *Perempto iudicio lapsu temporis, primò acta iudicij ordinaria, scil. citatio, oblatio libelli, &c. pereunt, & de nouo assumi debent. Secundo, sententia post lapsum temporis lata irrita est. Tertiò, tempus instantia consensu partium prorogari non potest. Quarto, peremptio instantia locum etiam habet in causis summarijs.*
3. *Si autem ob Iudicis negligentiam causa ultra definitum tempus extrahatur, Iudex puniendus est; actor verò dolo carens, contra lapsum temporis restituendus.*
4. *Iure canonico instantia iudicij per lapsum temporis non perimitur.*
5. *Clerico agente contra laicum in foro seculari, post lapsum temporis perit instantia iudicij.*